

З метою визначення найбільш важливих чинників адаптації українців було проведено 10 напівструктурованих інтерв'ю з особами різного віку (20-63 роки), які отримали тимчасовий захист у Франції (регіон Бургундія Франш-Конте). Отримані дані показали, що до групи найбільш важливих чинників соціальної адаптації вони відносять групові чинники, пов'язані із факторами соціального середовища: наявність безкоштовних курсів для вивчення французької мови; можливість винаймати недороге житло; доступні робочі місця та задовільні умови праці; наявність навчальних закладів для дітей та визнання українських дипломів для подальшого працевлаштування; наявність соціальних служб та волонтерських організацій.

Своєю чергою індивідуальні чинники є для опитаних українців менш важливими, оскільки вони зазначають, що саморозвиток, спілкування, дружні стосунки для емоційного комфорту не є нагальними, для них важливіше знайти власне житло та роботу.

Отже, на успішність соціальної адаптації українців, які отримали тимчасовий захист у Франції, найбільш суттєво впливають групові чинники, які більшою мірою залежать від місцевої політики та програм підтримки з боку соціальних служб та волонтерських організацій.

Список використаних джерел:

1. 100.000 réfugiés ukrainiens en France après plus de 5 mois de guerre. (2022, 4 серпня). Le Figaro.
2. Кобзін, Д., Левкіна, Г., & Луньова, О. (2020). Методичний посібник з оцінювання потреб ВПО у громадах. Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД).
3. Проскуренко, Н. (2023). Інтеграція вимушених переселенців: європейський досвід і український контекст. Європейська Правда.
4. Галецька, І. (2005). Психологічні чинники соціальної адаптації / Соціогуманітарні проблеми людини, с. 91–99.
5. Титар, І. (2016). Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб і умови скасування статусу переселенця / Український соціум (59-те вид.), с. 57–65.
6. Cheong, P. H., Edwards, R., Goulbourne, H., & Solomos, J. (2007). Immigration, social cohesion and social capital: A critical review. *Critical Social Policy*, 27(1), 24–49. <https://doi.org/10.1177/0261018307072206>
7. Vrecer, N. (2010). Living in Limbo: Integration of Forced Migrants from Bosnia and Herzegovina in Slovenia. *Journal of Refugee Studies*, 23(4), 484–502. <https://doi.org/10.1093/jrs/feq042>
8. Блинова, О. (2016). Соціально-психологічна адаптація вимушених мігрантів: підходи і проблеми вивчення феномена акультурації. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 13, с. 111–117.
9. ГО «ОПОРА». (2022). Медіаспоживання та громадська активність українців, що знайшли тимчасовий притулок у Польщі.
10. Разумков Центр. (2022). Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022 р.).

Гусакова О.В., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»
факультету соціальних наук і соціальних технологій НаУКМА
olha.husakova@ukma.edu.ua
Наукова керівниця: **Білоус О.І.**, магістриня соціальної роботи,

ДОПОМОГА НЕПОВНОЛІТНІМ ОСОБАМ З ТИМЧАСОВИМ ЗАХИСТОМ З УКРАЇНИ У ПОЛЬЩІ

Початок повномасштабного вторгнення росії в Україну призвів до того, що понад 8 мільйонів українців виїхали до Європи (Ukraine Refugee Situation, n.d.). У Польщі було зареєстровано майже 500 тисяч дітей шкільного віку (UNICEF).

Вимушено переміщені особи стикаються з різними труднощами - від оформлення легального перебування в країні до дискримінації та труднощів в комунікації. Наприклад, аналіз досвіду біженців із Сирії у Німеччині свідчить про вплив міграції на психічне здоров'я і необхідність доступу до послуг з психічного здоров'я (Renner et al., 2020). Також продовження навчання дітей біженців є важливим для інтеграції таких родин в новій країні (Buckner et al., 2017).

Як відповідь на кризу, міжнародні гуманітарні організації (Premiere Urgence International, Care, IOM, UNHCR, Soleterre), місцеві громадські організації (Homo Faber, Ocalenie Foundation) та волонтери почали активно надавати допомогу українцям у різних містах Польщі. Європейська комісія затвердила документ щодо надання тимчасового захисту українцям, а Польща прийняла закон «Про надання допомоги громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави», який визначає права та умови для громадян з України, які в'їхали на територію Польщі після 24-го лютого (USTAWA z dnia 12 marca 2022 r.).

У документі визначено умови легального перебування на території Польщі для осіб з України, а також йдеться про можливість працевлаштування, доступ до послуг з охорони здоров'я (відвідування сімейних лікарів, стаціонарне лікування; психіатричне лікування, а також можливість отримувати ліки зі знижками тощо). Українці можуть звертатися й за соціальною допомогою – отримати соціальні виплати, допомогу по інвалідності, притулок або помешкання, харчування, консультації спеціалістів тощо (Сайт Для Громадян України, Portal Gov.pl, n.d.).

Окрема увага Польщі та ЄС відводиться допомозі дітям. Європейська Комісія виділяє фінансування для закладів освіти, також надає доступ до навчальних матеріалів українською мовою як для дітей, так і для викладачів. Для органів влади Європейська Комісія підготувала посібник щодо інтеграції дітей у шкільні системи (Factsheet - Refugees From Ukraine: Support to School Children and Teachers, n.d.).

У Польщі громадяни України можуть записати свою дитину до ясел, дитячих клубів, садочку та школи. Діти, які недостатньо добре володіють польською мовою, можуть

відвідувати додаткові заняття з польської мови та інших предметів або користуватися підтримкою особи, яка володіє польською і українською (А»Усiе I Praca W Polsce - 2022, n.d.). Також держава надає можливість оформити щомісячні соціальні виплати на дитину у розмірі 500 злотих (4000 грн.), а перед початком шкільного навчання (у вересні) була реалізована програма щодо отримання виплат задля купівлі необхідних речей для школи (Соціальна допомога на виховання дітей, Portal Gov.pl, n.d.).

Згідно з польським законодавством, до 18 років дитина має проживати з батьками або опікуном. Для дітей, які вїжджають на територію Польщі самостійно, держава має забезпечити законного опікуна. Це може бути родич, знайомий дитини або ж інша особа. Тимчасового опікуна призначає суд з питань опіки та піклування. Під час розв'язання важливих питань, які стосуються життя дитини або її майна, опікун має отримувати дозвіл суду на певні дії. Також дії опікуна контролюються з боку органів з соціального захисту (Дитина без опіки в Польщі та Україні, 2022).

Отже, українці з тимчасовим захистом у Польщі мають право на доступ до ринку праці, а також медичних та соціальних установ на рівні з громадянами Польщі. А неповнолітні особи мають право продовжити своє навчання в польських освітніх закладах і, за потреби, можуть відвідувати додаткові заняття з польської мови чи інших предметів. Також батьки чи опікуни можуть оформити соціальні виплати на дитину.

Список використаних джерел:

1. As children return to school in Poland, UNICEF highlights importance of getting those who've fled war in Ukraine back to learning. (n.d.). <https://www.unicef.org/eca/press-releases/children-return-school-poland-unicef-highlights-importance-getting-those-whove-fled>
2. А»усiе i praca w Polsce - 2022. (n.d.). Eures. <https://eures.praca.gov.pl/pl/w/zycie-i-praca-w-polsce-2022?redirect=/>
3. Buckner, E., Spencer, D., & Cha, J. (2017). Between Policy and Practice: The Education of Syrian Refugees in Lebanon. *Journal of Refugee Studies*, 31(4), 444–465. <https://doi.org/10.1093/jrs/fex027>
4. Chuah, F. L. H., Tan, S. J., Yeo, J. Y. J., & Legido-Quigley, H. (2018). The health needs and access barriers among refugees and asylum-seekers in Malaysia: a qualitative study. *International Journal for Equity in Health*, 17(1). <https://doi.org/10.1186/s12939-018-0833-x>
5. Dulia, A. (2022). Features of social assistance to persons in need of temporary protection in the Republic of Poland. *Humanitas*, 2, 82–88. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.2.11>
6. Factsheet - Refugees from Ukraine: Support to school children and teachers. (n.d.). European Education Area. <https://education.ec.europa.eu/document/factsheet-refugees-from-ukraine-support-to-school-children-and-teachers>
7. Renner, A., Hoffmann, R., Nagl, M., Roehr, S., Jung, F., Grochtdreis, T., König, H. H., Riedel-Heller, S., & Kersting, A. (2020). Syrian refugees in Germany: Perspectives on mental health and coping strategies. *Journal of Psychosomatic Research*, 129, 109906. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2019.109906>
8. Ukraine refugee situation. (n.d.). UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
9. We provide the brochure “Unaccompanied child in Poland and Ukraine. Law and institutions: basic issues”. – Association for Legal Intervention – Ukraine. (n.d.).

<https://ukraina.interwencjaprawna.pl/we-provide-the-brochure-unaccompanied-child-in-poland-and-ukraine-law-and-institutions-basic-issues/>

10. Квашневська-Садковська, А., Крахмалова, К., & Лепіхіна, О. (2022). Дитина без опіки в Польщі та Україні. <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2022/04/Дитина-без-опіки-в-Польщі-та-Україні.-Право-і-установи-основні-питання-1.pdf>
11. Сайт для громадян України - Сайт для громадян України - Portal Gov.pl. (n.d.). Сайт Для Громадян України. <https://www.gov.pl/web/ua>
12. Соціальна допомога на виховання дітей 500+ і Сімейний капітал по догляду - Сайт для громадян України - Portal Gov.pl. (n.d.). Сайт Для Громадян України. <https://www.gov.pl/web/ua/Dopomoha-na-vykhovannya-500plus-i-Simeynyy-kapital-opiky>.

Кирикова Я.С., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»
факультету соціальних наук і соціальних технологій НаУКМА
yana.kyrykova@ukma.edu.ua
Наукова керівниця: **Гусак Н.Є.**, кандидатка соціологічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
gusakny@ukma.edu.ua

ВРАЗЛИВІСТЬ ДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна в Україні призвела до збільшення кількості біженців, що розглядається як одна з найбільших загроз для європейської безпеки після Другої світової війни (Reilly & Flynn, 2022). Люди змушені покинути свої домівки та шукати притулку в незнайомому та часто небезпечному місці, що посилює вразливість до торгівлі людьми.

За оцінками агентств ООН, наразі 17,6 мільйонів українців потребують гуманітарної допомоги та захисту, з яких 8 мільйонів людей є внутрішньо переміщеними особами (ОСНА, 2023). Майже 5,2 мільйона людей повернулися в Україну, з яких приблизно 23% повернулися з-за кордону і 77% з інших регіонів України, куди були тимчасово переміщені. Таке переміщення і пов'язані з ним ризики підвищують вразливість людей до експлуатації.

Уразливий стан особи - «зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин» (ККУ, в ред. від 2006 р.).

Науковці (Hoff, Suzanne & Eefje de Volder, 2022; Europol, 2022; UNICEF, 2022; IOM, 2022) виділяють такі основні групи людей, які є більш вразливими під час війни: внутрішньо переміщені особи; жінки та діти; особи, які не можуть отримати доступ до тимчасового захисту через те, що вони не відповідають вимогам, або через відсутність інформації; іноземці, в тому числі особи без документів та без громадянства; дискриміновані та